

МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ПОДАТКОВИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет соціально-гуманітарних технологій та менеджменту

Кафедра мовної підготовки та соціальних комунікацій

Затверджено

Вченою радою факультету соціально-
гуманітарних технологій та менеджменту
протокол від «15» 02 2022_ №4

Голова вченої ради Факультету

 Н.І. Зикун

**Методичні рекомендації
до організації самостійної
та індивідуально-консультаційної роботи
з навчальної дисципліни «Латинська мова»**
для підготовки здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
(денної та заочної) форми навчання
галузь знань 03 «Гуманітарні науки»
спеціальність 035 «Філологія»
ОПП «Германські мови та літератури (переклад включно)»
статус дисципліни: обов'язкова

Ірпінь – 2022

Методичні рекомендації складені на основі робочої програми навчальної дисципліни «Латинська мова», затвердженої Науково-методичною радою Університету від 20.01.2022, протокол №2

Укладач:

Шапошник Г. Г., викладач кафедри мовної підготовки та соціальних комунікацій

Рецензенти:

Л.В. Онучак, доцент, к.пед.н., професор кафедри мовної підготовки та соціальних комунікацій

Л.В. Чайка, доктор філологічних наук, доцент професор кафедри правничої лінгвістики

Розглянуто і схвалено кафедрою мовної підготовки та соціальних комунікацій протокол від 18.01.2022 № 5

Завідувач кафедри

Т.С. Гиріна, д.н.з соціальних комунікацій, доцент, професор кафедри мовної підготовки та соціальних комунікацій

Зміст

1. Вступ.....	4
2. Викладання теоретичних питань навчальної дисципліни	5
3. Методичні матеріали.....	9
4. Ключові слова і терміни.....	9
5. Питання для самоперевірки.....	10
6. Тести для самоконтролю	12
7. Завдання для самостійної роботи.....	18
8. Індивідуальна робота	20
9. Рекомендована література	21

Вступ

Самостійна робота є одним з найважливіших компонентів освітнього процесу, що передбачає інтеграцію різних видів індивідуальної та колективної навчальної діяльності, яка здійснюється як під час аудиторних, позааудиторних занять, без участі викладача, так і під його безпосереднім керівництвом. У контексті сучасної системи навчання самостійна робота домінує серед інших видів навчальної діяльності студентів після практичної підготовки та дозволяє розглядати накопичувані знання як об'єкт власної діяльності студента.

Самостійна робота з латинської мови вирішує такі завдання:

- удосконалення знань, навичок і вмінь набутих на практичних заняттях;
- розширення світогляду студентів;
- розвиток творчих здібностей, самостійності, естетичних смаків.

Ефективність навчальної діяльності залежить від готовності студента до самонавчання та його індивідуальних якостей. Здатність до самонавчання є однією з найважливіших передумов не тільки успішного оволодіння іноземною мовою, але й формування навичок самостійної діяльності взагалі. Лише готуючи здатну до самонавчання особистість можна зреалізувати модель фахівця нового типу, орієнтованого до умов інформаційного суспільства та широких міжнародних контактів.

Центральною проблемою щодо організації самостійної роботи є проблема забезпечення високої внутрішньої мотивації до самостійного її опанування. Продуктивність самостійної роботи з іноземної мови залежить від психолого-педагогічних умов його організації: як мотивується навчально-пізнавальна діяльність студентів; як реалізується професійно-комунікативна компетенція студента; як здійснюється контроль його навчальних досягнень.

Головним завданням, яке має вирішити самостійне навчання є формування навичок і вмінь самонавчання, необхідних для оволодіння іноземною мовою від висунутих конкретних цілей самостійної роботи. Самостійна робота - це самостійна навчально-пізнавальна діяльність проблемного, творчого та практичного характеру. Самостійна робота базується на володінні студентами навичками та вміннями, набутими на практичних заняттях з іноземної мови, тому важливим є те, щоб студенти якнайповніше використовували ці навички та вміння під час самостійної роботи.

Самостійна робота з навчальної дисципліни «Латинська мова» для підготовки здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня галузі знань 03 «Гуманітарні науки» спеціальності 035 «Філологія» спеціалізації 035.04 «Германські мови та літератури (переклад включно)», розрахована на 90 години. Вона включає в себе 46 години, які пов'язані з навчальним змістом практичних занять, доповнюють та розширюють їх лексичне та граматичне наповнення.

Метою проведення самостійних робіт є вдосконалення практичних вмінь та навичок, одержаних на практичних заняттях, а також формування вміння самостійно опановувати певні етапи засвоєння навчальної дії з наступним її опрацюванням на практичних заняттях. При виконанні самостійних завдань доцільно використовувати методичну рекомендовану літературу для розширення теоретичної бази, а також інформаційні ресурси для розвитку лексичних навичок латинської мови. Самостійна робота є складовою частиною модульного поточного контролю. Контроль самостійної роботи проводиться в формі усного опитування (монологічне висловлювання, усний переклад, контрольне читання) та письмового контролю (диктант, письмовий переклад, лексико-граматичний тест).

Критерії оцінювання знань і вмінь студентів. Оцінка "відмінно" виставляється студентові, який повністю виконав програму курсу, тобто виконав усі завдання передбачені програмою курсу, показав високий рівень знань теоретичного та практичного матеріалу.

На оцінку "добре" заслуговує студент, який продемонстрував добрі вміння та навички усного і письмового мовлення з лексичного матеріалу курсу, має добрі навички двостороннього перекладу.

Оцінка "задовільно" виставляється студентові, який виконав програму курсу не повністю, тобто не всі завдання, передбачені курсом "Латинська мова", було виконано повністю. На оцінку

"задовільно" заслуговує студент, який має задовільний рівень мовної підготовки, який показав достатні навички.

Оцінка "незадовільно" виставляється студентові, який не виконав програму курсу, тобто не виконав завдання курсу і не продемонстрував певних знань матеріалу курсу, а також, вмінь та навичок, передбачених програмою курсу.

2. ВИКЛАДЕННЯ ТЕОРЕТИЧНИХ ПИТАНЬ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ НАВЧАННЯ ЧИТАННЯ

Самостійна позааудиторна робота з навчальної дисципліни „Латинська мова” включає: підготовку до практичних занять, читання та переклад навчальних текстів, виконання граматичних вправ, вивчення латинських сентенцій напам'ять.

Індивідуальна робота, на яку відведено 2 години, передбачає виконання індивідуальних завдань під керівництвом викладача (робота з текстом, переклад текстів українською мовою, ознайомлення з лексикою латинської мови).

Читання латинською мовою є необхідним видом мовленнєвої діяльності й найбільш розповсюдженим способом іншомовної комунікації, яким студенти вищої школи мають оволодіти згідно з вимогами програми з латинської мови.

Читання - це складний психолінгвістичний процес сприйняття тексту, результатом якого є його розуміння. Позааудиторне читання у вищому навчальному закладі - це синтетичне читання текстів, які задають на більший проміжок часу, ніж звичайні навчальні тексти.

Під час самостійної діяльності пропонується використання таких видів читання: ознайомлювального, вивчаючого та пошукового. **Ознайомлювальне читання** - це читання, під час якого предметом уваги студента є весь текст без вказівки на одержання певної інформації, його мета - отримання головної інформації. Ознайомлювальне читання вимагає умінь розрізнити основну і другорядну інформацію, що міститься в тексті.

Вивчаюче читання передбачає максимально повне і точне розуміння всієї інформації та критичне її осмислення. Його метою є також формування в студента умінь самостійно переборювати труднощі в розумінні іноземного тексту.

Пошукове читання спрямоване на швидке знаходження в тексті певних даних (фактів, характеристик, вказівок). Воно зорієнтоване на знаходження в тексті конкретної інформації.

Наявність цих ознак під час читання текстів сприяє підвищенню мотивації навчання, посилює інтерес студентів до роботи над текстами в позааудиторний час і, таким чином, поглиблює знання з латинської мови.

Позааудиторне читання пов'язане з розглядом двох важливих питань:

- 1) як навчити студентів читати тексти;
- 2) як керувати самостійною діяльністю студентів під час читання текстів.

Перше питання стосується розроблення послідовної системи прийомів навчання читання, які повинні стати власними прийомами того, хто навчається, і даватимуть йому можливість швидко і цілеспрямовано вичленити інформацію з текстів з необхідним ступенем повноти.

Друге питання пов'язане з проблемою керування навчанням. Керування навчальним процесом - важливе завдання теорії та практики.

Керування самостійною роботою базується на положеннях про її суб'єктивний характер, що зумовлюється індивідуально-психологічними особливостями студента, як її суб'єкта. Організована та керована викладачем самостійна робота студентів повинна бути основою освоєння ними програми справжньої самостійної діяльності щодо оволодіння латинською мовою. Під час керування самостійною позааудиторною роботою не можна пускати її на самоплив, перед кожним завданням необхідно давати інструкцію щодо його виконання, систематично контролювати якість самостійної роботи, індивідуалізувати та систематизувати завдання.

Навчити студентів швидко читати та перекладати - мета, яку ми ставимо перед собою і студентами під час роботи з оригінальними текстами. В результаті самостійної роботи над іншомовними текстами під керівництвом викладача або без його участі студент повинен

навчитися читати: йому потрібно знати як читати незнайомий текст, як виділити головну інформацію, тобто він повинен оволодіти вміннями навчального читання, мета якого - знаходження основної інформації, яка міститься в тексті.

Самостійному позааудиторному читанню студентів повинна передувати аналогічна робота над текстом в аудиторії під безпосереднім керівництвом викладача. Потрібно, щоб студенти оволоділи прийомами роботи, щоб у них виробилися уміння працювати над текстом, які вони зможуть використовувати під час читання в позааудиторний час. Як відомо, уміння - це самостійна свідомо дія практичного або теоретичного застосування набутих знань. Формування умінь відбувається на основі вправ, що визначаються чітко усвідомленою метою і забезпечують варіативність умов діяльності. Всяке уміння нерозривно пов'язане з творчим мисленням і формується на основі знань. Уміння можуть бути сформовані у студентів на різних рівнях, а саме: репродуктивному, репродуктивно-конструктивному (комбінованому) та продуктивному (творчому).

Оволодіння технологією читання здійснюється в результаті виконання передтекстових, текстових і післятекстових завдань. Передтекстові завдання спрямовані на формування навичок і умінь читання, враховуючи лексико - граматичні й структурно-змістові особливості тексту. В текстових завданнях студентам пропонуються комунікативні установки, що містять вказівки на вид читання (ознайомлювальне, вивчаюче, пошукове). Післятекстові завдання спрямовані на перевірку розуміння прочитаного, на контроль за ступенем сформованості умінь читання і можливості використання отриманої інформації в майбутній професійній діяльності.

Роботу над текстом вважаємо за доцільне проводити за такими етапами:

- 1 - зняття мовних труднощів; 2 - первинне ознайомлення (синтез); 3 - аналітичне читання;
- 4 - вторинний синтез.

Під час репродуктивної діяльності студентам пропонується виконувати, в основному, завдання, що стосуються перших двох етапів. На першому етапі відбувається процес зняття лексичних і граматичних труднощів. Другий етап передбачає завдання на первинне ознайомлювальне читання, метою якого є отримання головної інформації, що міститься в тексті. Кожний текст повинен мати мовну базу для первинного синтезу, для безпосереднього, хоч і не завжди повного, розуміння того, що читається. Первинний синтез повинен забезпечити мовний склад тексту, який включає, головним чином, раніше вивчений і закріплений на заняттях мовний матеріал. Такий мовний склад текстів для позааудиторного читання першокурсників є першою необхідною умовою безпосереднього синтезу тексту. Другою не менш важливою умовою є передтекстове опрацювання нового мовного матеріалу за допомогою передтекстових вправ і передтекстового словника з коментарем.

Передбачаючи, з якими утрудненнями можуть зустрітися студенти, ми підготували завдання-інструкції, що допомагають зрозуміти важкі лексико-граматичні одиниці.

Прикладами таких завдань можуть бути:

1. Заповніть пропуски в реченні одним із вказаних слів.
2. Знайдіть у другому і третьому абзацах тексту еквіваленти словосполучень (словосполучення даються українською мовою).
3. Прочитайте третій абзац тексту. Поясніть, якими частинами мови є виділені слова. Перекладіть речення українською мовою.
4. Відкрийте дужки, вживаючи необхідну граматичну форму.
5. Прочитайте текст, знайдіть у ньому слова, які означають...

На етапі репродуктивно-конструктивної діяльності ми використовували тексти складніші, оскільки вже поступово накопичилася основна термінологічна база та завдяки значній кількості виконаних тренувальних вправ знімаються граматичні труднощі. Завдання носять більш об'ємний характер, що дає змогу студентам максимально систематизувати свої знання з іноземної мови та зі спеціальності і використовувати їх під час виконання навчальних вправ більш складного інтелектуального рівня: виконання завдань-інструкцій на розпізнавання одиниць смислової інформації, визначення смислових віх, об'єднання розрізної інформації, прогнозування змісту тексту тощо. Вправи комунікативного характеру допомагають створити умови, що стимулюють читачів до роботи над текстом.

За змістом завдання можуть бути різними для різних текстів, а стосовно мети всі вони спрямовані на формування вміння виділити студентами основний суб'єкт повідомлення, вміння розуміти те, що читається, виконувати різноманітні мовні заміни для більш повного розуміння тексту.

Наводимо приклади текстових завдань для формування цих умінь:

1. Визначте головну думку першого абзацу одним реченням.
2. Знайдіть у реченні слова, які можна випустити, не змінюючи основного змісту речення.
3. Скоротіть друге речення до мінімуму, записавши тільки головну дійову особу і те, що говориться про неї.
4. Підтвердіть фактами з тексту твердження (твердження додається).
5. Базуючись на змісті прочитаного тексту, закінчіть речення, використовуючи запропоновані варіанти.

На цьому етапі, який характеризується найвищим рівнем пізнавальної самостійності, студенти вчаться абсолютно самостійно виконувати складні, інтегровані творчі завдання, що спрямовані на формування вміння коротко висловлювати свою думку, робити висновки за змістом тексту; реферувати прочитане та складати анотацію; творчо переробляти інформацію, ставити проблемні питання та знаходити оптимальні шляхи їх розв'язання; проводити самостійну роботу пошукового характеру, висловлювати своє ставлення до прочитаного; здійснювати самоконтроль своїх знань.

Ми пропонуємо починати роботу з виконання таких завдань на етапі творчої діяльності першокурсників:

1. Прочитайте дані відповіді. Яке питання підходить до цих відповідей?
2. Коротко передайте основний зміст всього тексту, для цього розставте дані речення у логічній послідовності.
3. Визначте, чи відповідає дане твердження змісту тексту.
4. Згадайте, що Ви знаєте про проблему, яка описується в тексті, та складіть коротке повідомлення за цією темою.

Студенти повинні вміти визначити тему, виділити головну думку, скласти план до тексту, зробити узагальнення, синтезувати окремі факти, пояснити деталі, які суттєво впливають на зміст, написати резюме або анотацію. Для цього, зазвичай, використовуються такі завдання:

1. Читаючи текст, поясніть, як Ви розумієте твердження про те, що ....
2. Скажіть, який заголовок можна дати тексту і поясніть, чому Ви так вважаєте.
3. Прокоментуйте наступні речення, які взяті з тексту.
4. Розкажіть, яким чином Ви можете використати інформацію, що міститься в тексті.

Паралельно з цими завданнями творчого етапу діяльності студентів з метою підвищення ефективності вивчення латинської мови можна використовувати елементи ділової гри.

Завдання ділової гри з точки зору дидактики полягає в розвитку умінь читання. Можливість прочитати новий текст і зрозуміти його зміст переконує студента в практичній корисності набутих знань, умінь і навичок, дозволяє ставитися до читання як до реальної мовленнєвої діяльності.

Зразок 1

1. Прочитайте текст та випишіть дієслова, визначивши їх граматичну форму (час, дієвідміну, стан, особу, число):

In iurē. In iudiciō

Aulus Agerius apud Numerium Negidium mensam argen-team depōnit, sed Numerius dolō malō mensam non reddit. Aulus Agerius bovem vendit, Numerius Negidius bovem emit. Emptor venditori pretium solvēre debet, sed Negidius non solvit, pecuniam Aulo Agerio non dat.

Turn actor reum Numerium Negidium in ius vocat. Iurisdictiōnem inter cives Romānos praetor urbānus habet. Actor in iurē apud praetōrem a reō mensam vel pecuniam postulāvit. Praetor ius dicit et actori legis actionem atque iudicem dat. Iudex in iudiciō reum aut condemnat, aut absolvit.

2. Прочитайте текст та выпишіть всі іменники, визначивши їх граматичну форму (тип відмінювання, рід, число, відмінок):

De magistratibus Romanorum

Principatus magistratum Romae in manibus consulum erat. Consules erant magistratus annui; consulibus erant imperium et potestas; praeterea consul erat iudex et pontifex maximus. Item ordinarii magistratos alii erant.

Primum praetor unus erat, qui urbanus appellabatur. Praetor iurisdictionem habet et dat iudicem.

Deinde praetor peregrinus erat, qui item ius dicebat ex iure peregrinorum (aut gentium). Aediles (duo plebei, duo curules) urbem, annonae et ludorum habebant. Quaestores urarium curabant. Censores censum agebant, etiam mores civium regebant atque senatum legebant.

Зразок 2

1. Прочитайте заголовок тексту і скажіть рідною мовою, про що може розповідатися в тексті.
2. Коротко передайте рідною мовою основний зміст тексту.
3. Виберіть в тексті речення, які можна виділити як ключові.

Domus Romanorum

Romani magnificas domos sibi aedificabant. Domus eorum non multas et parvas fenestras habebant, sed magnam lacunam in medio tecto. Per eam pluvia complebat impluvium, in solo factum. Ante ianuam erat vestibulum, post ianuam ostium cum cella ostiarii.

Ex ostio introitus erat in magnum et latum atrium, ubi servi et amici mane salutabant domum et familia interdum habitabat.

Erat in atrio focus, locus sacer, ubi tota familia deis domesticis sacrificabat.

Ornatum erat atrium avorum simulacris, e cera factis; columnae portabant tectum.

Circum atrium sita erant cubicula et triclinia, ubi cenabant, cellae denique servorum. Post domum saepe hortus erat.

Післятекстові завдання спрямовані на перевірку розуміння прочитаного.

Зразок 3

1. Прочитайте текст та перекажіть його зміст рідною мовою.
2. Висловіть свою точку зору про прочитане, повідомте додаткову відому інформацію рідною мовою.

Res mancipi et nec mancipi

Omnes res aut mancipi sunt aut nec mancipi. Mancipi res sunt omnia praedia in Italico solo, tarn rustica - qualis est fundus, quam urbana - qualis est domus, item iura praediorum rusticorum (servitutes), velut via, iter, actus, aqueducts, item servi et quadrupedes, velut boves, muli, equi, asini. Ceterae res nec mancipi sunt. (Ulp.)

Magna autem differentia est rerum mancipi et nec mancipi. Nam res nec mancipi ipsa traditione pleno iure alienantur, si corporales sunt et ob id recipiunt traditionem. Itaque si tibi vestem vel aurum vel argentum trado sive ex venditionis causa sive ex donationis sive alia ex causa, statim tua fit ea res. (G.)

1. Прочитайте текст та висловіть рідною мовою свою думку щодо прочитаного.
2. Поясніть значення ключових слів та юридичних термінів.
3. Узагальніть прочитану інформацію у вигляді резюме.

De diebus

Annus est longa series dierum. Causa diei et noctis motus terrae est. In regionibus nostris aestate sunt dies longi, noctes breves; hieme dies breves, noctes longae. Meridiei tempus in omnibus terrae partibus diversum est.

Nomina dierum apud Romanos erant: dies Solis, dies Lunae, dies Martis, dies Mercurii, dies Iovis, dies Veneris, dies Saturni. Primum diem mensis Romani Kalendas appellabant. In serie dierum dies festi sunt. Populi antiqui Diem natalem Solis invicti celebrabant. Diebus festis homines pompae intersunt. Aspectus pompae mirabilis est.

3. МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ, ЩО ДАЮТЬ МОЖЛИВІСТЬ СТУДЕНТАМ ПРОВЕДЕННЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Cambridge Latin Course: book I-II / Cambridge. – Cambridge: Cambridge University Press, 2005. – II Books.
2. D'ooge B.L. Latin for Beginners / B.L. D'ooge. – Boston: The Athenaeum Press, 2011. – 148 p.
3. Janson T. A. Natural History of Latin. / T. A. Janson. – Oxford: Oxford University Press, 2004. – 116 p.
4. New Latin Grammar – Boston: The Athenaeum Press, 2006. – 500 p.
5. Orberg H.H. Lingua Latina per se illustrate: P.1-2 / H.H. Ørberg. – Grena. Domus Latina, – ММІІІ (2003). – P. 1-2.
6. Niermeyer J.F. Mediae Latinitatis Lexicon Minus / J.F. Niermeyer – Leiden: Brill, 2001. – 253 p.
7. Oxford Latin Dictionary – Oxford: Oxford University Press, 2003. – 151 p.

4. КЛЮЧОВІ СЛОВА І ТЕРМІНИ

Змістовний модуль 1.

Тема 1. Місце латинської мови в системі індоєвропейських мов. Фонетика. Алфавіт. Правила вимови голосних. Диграфи і дифтонги. Вимова приголосних. Наголос. Правила читання

Ключові слова і терміни: Lingua, schola, memoria, liber, studere, lex, civitas.

Тема 2. Латинські запозичення у англійській, німецькій та французькій мовах. Іменник. Граматичні категорії іменників. Поділ іменників на відміни. Словникова форма іменників. I та II відміни іменників.

Ключові слова і терміни: nomen substantivum, genus, numerus, singularis, pluralis, casus, declination.

Тема 3. Прикметник. Граматичні категорії прикметника. Прикметники I – II відміни. Займенник. Займенники особові, зворотний, присвійні.

Ключові слова і терміни: Adiectivum, pronomina personalia: ego, tu, nos, vos, pronomina reflexiva

Тема 4. Дієслово: загальна характеристика. Граматична будова латинської мови як флективно-синтетичної. Граматичні категорії дієслова. Основні словарні форми дієслова. Основи дієслова. Наказовий спосіб. Лексикографія дієслова.

Ключові слова і терміни: Verbum, modus, genus, tempus, persona, numerus, infinitivus, supinum, indicativus, imperativus, coniunctivus.

Тема 5. Praesens indicativi et passivi (Теперішній час дійсного способу активного і пасивного станів). Синтаксис простого речення (граматичний аналіз і переклад). Imperfectum et futurum I indicative et passive. (минулий та майбутній часи недоконаного виду дійсного способу активного і пасивного станів).

Ключові слова і терміни: Praesens indicative activi, Praesens indicative passivi, Praesens passivi, Subiectivum, Praedictivum.

Тема 6. Nomen substantivum. III відміна іменників. Відмінкові закінчення приголосного типу. Відмінкові закінчення голосного типу. Прикметники III відміни.

Ключові слова і терміни: Participium praesentis activi. Ablativus causae, qualitatis. Dativus finalis. Dativus duplex.

Тема 7. Nomen substantivum. IV і V відміни іменників. Незмінні частини мови Прислівник Прийменники. Сполучник.

Ключові слова і терміни: Nomen substantivum, Declinatio IV, Declinatio V, Abverbium, Praepositio, Coniunctio.

Тема 8. Часи системи perfectum (активний стан) : Perfectum, plusquamperfectum, futurum II indicativi active.. Часи системи perfectum (пасивний стан). Perfectum, plusquamperfectum, futurum II indicativi active

Ключові слова і терміни: Imperfectum, Perfectum, Futurum II, Participium perfecti passivi, indicativi activi et passivi.

Тема 9. Відкладні та напіввідкладні дієслова, неправильні дієслова. Поняття «відкладних» і «невідкладних» дієслів. Словникові форми відкладних дієслів. Часи недоконаного виду. Відмінювання відкладних дієслів. Неправильні дієслова.

Ключові слова і терміни: Verba deponentia, semideponentia, verba anomala, infectum indicativi, Sum, fui, esse, edo, edi, esum, possum.

Тема 10. Прикметник. Ступені порівняння прикметників. Описові ступені порівняння.

Ключові слова і терміни: Nomen adiectivum, Gradus comparationis adiectivorum, gradus positivus, gradus comparativus, gradus superlativus.

Тема 11. Числівник Утворення кількісних числівників. Утворення порядкових числівників. Відмінювання числівників.

Ключові слова і терміни: Nomen numerale, numeralia cardinalia, numeralia ordinalia, numeralia distributive, numeralia adverbialia.

Тема 12. Неособові (іменні) форми дієслова. Синтетичні неособові форми дієслова. Аналітичні неособові форми дієслів. Особливості латинського синтаксису. Переклад оригінальних античних текстів з граматичним коментарем.

Ключові слова і терміни: Infinitivi, participial, gerundium et gerundivum, Infinitivus praesentis activi,

5. ПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ

Тема 1. Місце латинської мови в системі індоєвропейських мов. Фонетика. Алфавіт. Правила вимови голосних. Диграфи і дифтонги. Вимова приголосних. Наголос. Правила читання

1. Що означає поняття «мертва мова»?
2. Які основні періоди розвитку латинської мови?
3. Що таке дифтонг? Які ви знаєте дифтонги латинської мови?
4. Що таке довгота і короткість складу?
5. Які основні правила наголосу в латинській мові?
6. Який вплив латинської мови на європейські мови?
7. Чому значна частина сучасних термінів латинського походження?

Тема 2. Латинські запозичення у англійській, німецькій та французькій мовах. Іменник. Граматичні категорії іменників. Поділ іменників на відміни. Словникова форма іменників. I та II відміни іменників.

1. Як визначається відміна іменника латинської мови?
2. Як визначити практичну основу іменника?
3. Як визначається категорія відмінка?
4. Які іменники належать до I відміни?
5. Які відмінкові закінчення іменників першої відміни багатозначні?
6. Як відмінюється дієслово esse у praesens indicativi?

Тема 3. Прикметник. Граматичні категорії прикметника. Прикметники I – II відміни. Займенник. Займенники особові, зворотний, присвійні.

1. Опишіть словникову форму прикметників.
2. Поясніть значення терміна «прикметники першої-другої відміни»
3. Яка особливість відмінювання прикметників першої-другої відміни?
4. На що треба звернути увагу при відмінюванні присвійних займенників?

Тема 4. Дієслово: загальна характеристика. Граматична будова латинської мови як флективно-синтетичної. Граматичні категорії дієслова. Основні словарні форми дієслова. Основи дієслова. Наказовий спосіб. Лексикографія дієслова.

1. Назвіть основні граматичні категорії дієслова.
2. За яким принципом дієслова латинської мови діляться на дієвідміни?
3. Назвіть основні дієслівні форми та основи.
4. Назвіть особові закінчення активного стану.
5. Як утворюються особові форми в *praesens indicativi activi* для кожної дієвідміни?
6. Як утворюються форми наказового способу?

Тема 5. *Preasens indicativi et passivi* (Теперішній час дійсного способу активного і пасивного станів). Синтаксис простого речення (граматичний аналіз і переклад). *Imperfectum et futurum I indicative et passive.* (минулий та майбутній часи недоконаного виду дійсного способу активного і пасивного станів).

1. Назвіть особові закінчення активного стану.
2. Назвіть особові закінчення пасивного стану
3. Як утворюються особові форми в *praesens indicativi activi* для кожної дієвідміни?
4. Які є способи вираження підмета?
5. Які є способи вираження присудка?
6. Який порядок слів характерний для латинського речення?

Тема 6. *Nomen substantivum.* III відміна іменників. Відмінкові закінчення приголосного типу. Відмінкові закінчення голосного типу. Прикметники III відміни.

1. Які іменники належать до III відміни?
2. Як визначити практичну основу іменника III відміни?
3. На які групи діляться іменники III відміни?
4. Які іменники відмінюються за приголосною групою?
5. Які іменники відмінюються за голосною групою?
6. Які іменники відмінюються за мішаною групою?
7. Що таке рівноскладові і нерівноскладові іменники III відміни?
8. Які основні закінчення чоловічого, жіночого та середнього роду?
9. Які прикметники належать до III відміни?
10. Як відмірюються прикметники III відміни?
11. Наведіть приклади прикметників III відміни з трьома, двома та одним закінченням.
12. Як узгоджуються іменники III відміни з прикметниками I-II відміни?
13. Як узгоджуються прикметники III відміни з іменниками?
14. Які найважливіші винятки при відмінюванні іменників III відміни?

Тема 7. *Nomen substantivum.* IV і V відміни іменників. Незмінні частини мови Прислівник. Прийменники. Сполучник.

1. Які іменники належать до IV відміни?
2. Які іменники є винятками із правил про рід?
3. Які іменники належать V до відміни?
4. Як утворюються прислівники?

Тема 8. Часи системи perfectum (активний стан) : Perfectum, plusquamperfectum, futurum II indicativi active.. Часи системи perfectum (пасивний стан). Perfectum, plusquamperfectum, futurum II indicativi active

1. Як утворюється imperfectum indicativi activi et passivi?
2. Як утворюється futurum I indicativi activi et passivi?
3. Повторити відмінювання дієслів у praesens indicativi activi et passivi.

Тема 9. Відкладні та напіввідкладні дієслова, неправильні дієслова. Поняття «відкладних» і «невідкладних» дієслів. Словникові форми відкладних дієслів. Часи недоконаного виду. Відмінювання відкладних дієслів. Неправильні дієслова.

1. Які дієслова належать до відкладних?
2. Які дієслова належать до напіввідкладних?
3. Які слова належать до неправильних?

Тема 10. Прикметник. Ступені порівняння прикметників. Описові ступені порівняння.

1. Як утворюється вищий ступінь порівняння?
2. Як відмінюються прикметники у вищому ступені?
3. Як утворюється найвищий ступінь порівняння?
4. Як відмінюються прикметники у найвищому ступені?
5. Які особливості утворення найвищого ступеня прикметників?
6. Які ступені порівняння називаються суплетивними?

Тема 11. Числівник Утворення кількісних числівників. Утворення порядкових числівників. Відмінювання числівників.

1. Як утворюються кількісні числівники від 11 до 17?
2. Як утворюються кількісні числівники з останньою цифрою 8 та 9?
3. Як позначаються двозначні числа від 21 до 99?
4. Як утворюються кількісні числівники від 200 до 900?
5. Як відмінюються числівники 1, 2, 3?
6. Як узгоджується кількісні числівники з іменниками?
7. Як утворюються порядкові числівники?
8. Як відмінюються порядкові числівники?

Тема 12. Неособові (іменні) форми дієслова. Синтетичні неособові форми дієслова. Аналітичні неособові форми дієслів. Особливості латинського синтаксису. Переклад оригінальних античних текстів з граматичним коментарем.

1. Як утворюється Infinitivus praesentis activi?
2. Як утворюється Participium praesentis activi ?
3. Як утворюється Gerundivum?
4. Який порядок слів характерний для латинського складного речення?

6.ТЕСТИ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Який період у розвитку латинської мови називається класичним, або періодом, золоті латини”?

- A. III-II ст. до н. е.
- B. II-I ст. до н.е.
- C. I ст. до н.е.
- D. I-II ст. н.е.

2. Латинський алфавіт заснований на

- A. Грецькому алфавіті
- B. Грецькому і германському алфавіті

- C. Місцевій писемності
- D. Фінікійському алфавіті

3. До якої групи мов належить латинська мова?

- A. Тюркської
- B. Індо-європейської
- C. Фінно-угорської
- D. Африканської

4. Скільки букв у латинському алфавіті?

- A. 24
- B. 25
- C. 26
- D. 22

5. Скільки дифтонгів у латинській мові?

- A. 2
- B. 3
- C. 4
- D. 6

6. Скільки голосних у латинській мові?

- A. 5
- B. 4
- C. 3
- D. 6

7. Коли буква c вимовляється як [ц]?

- A. Перед a, u, o та приголосними
- B. Перед e, i, y, ae, oe
- C. На початку і в кінці слова
- D. В кінці слова

8. Звук [к] у латинських словах передається буквою

- A. c
- B. s
- C. z
- D. y

9. Складні голосні звуки називаються

- A. дифтонги
- B. орфограми
- C. проклітики
- D. енклітики

10. Виберіть рядок, у якому всі слова грецького походження:

- A. Thorax, chole, charta, cathedra
- B. bolus, lagena, cor, oblata
- C. tuber, corda, ren, alcohol
- D. ala, vomer, larynx, genu

11. Виберіть рядок, у якому в усіх словах є дифтонг:

- A. cyaneus, hypotonia, pleura, Aloē
- B. costae, Europa, poeta, saepe
- C. angioma, caudalis, cilium, apnoe
- D. auris, inferior, neurosus, aer

12. Виберіть рядок, у якому в усіх словах наголос падає на другий склад:

- A. gastricus, fluidus, basis, operatilis
- B. alaris, labialis, spinosus, sedativus
- C. bucca, tuberositas, humērus, vertebra
- D. arcus, lamina, tympanum, corpus

13. На скільки відмін діляться латинські іменники?

- A. На три
- B. На чотири
- C. На п'ять
- D. На шість

14. Як визначається основа іменника?

- A. Шляхом віднімання закінчення родового відмінка однини
- B. За закінченням називного відмінка однини
- C. Шляхом віднімання закінчення називного відмінка однини
- D. За закінченням знахідного відмінка однини

15. За яким відмінком визначаються відміни іменників?

- A. За родовим однини
- B. За називним однини
- C. За родовим множини
- D. За називним множини

16. Скільки відмінків у латинській мові?

- A. Чотири
- B. П'ять
- C. Шість.
- D. Сім

17. Визначте відміну іменника *arcus, us (m)* за словниковою формою

- A. IV
- B. I
- C. II
- D. III

18. Визначте відміну іменника *via, ae (f)* за словниковою формою

- A. I
- B. II
- C. III
- D. IV

19. Визначте відміну іменника *musculus, i (m)* за словниковою формою

- A. II
- B. I
- C. III
- D. V

20. Визначте відміну іменника *actio, onis (f)* за словниковою формою

- A. III
- B. I
- C. II
- D. IV

21. Визначте відміну іменника *ductus, us (m)* за словниковою формою

- A. IV
- B. I
- C. III
- D. V

22. Визначте відміну іменника *fossa, ae (f)* за словниковою формою

- A. I
- B. II
- C. III
- D. IV

23. Визначте відміну іменника *angulus, i (m)* за словниковою формою

- A. II
- B. I

C. III

D. V

24. Визначте відміну іменника *articulatio, onis (f)* за словниковою формою

A. III

B. I

C. II

D. IV

25 Вставте власне ім'я яке тут пропущене: «Aut ... , aut nihil»

A. Caesar

B. Iulius

C. Roma

D. August

26. Як відмінюються прикметники першої і другої відмін?

A. Відповідно за зразком іменників першої та другої відміни

B. За зразком іменників першої відміни

C. За зразком іменників другої відміни

D. За зразком іменників третьої відміни

27. Які прикметники належать до третьої відміни?

A. Прикметники з двома закінченнями, спільними для усіх родів

B. Прикметники з трьома закінченнями, спільними для усіх родів

C. Прикметники, що не мають закінчення у Nom. однини -us,-a,- um.

D. Прикметники з двома закінченнями, спільними для усіх родів

28. Дієвідміна означає зміну слова за

A. за часом

B. за часом, особою, числом, станом, способом

C. за ступенем порівняння

D. за родом, числом, відмінком

29. Для визначення дієвідміни дієслова необхідно знати

A. закінчення

B. кінцевий звук основи інфекту

C. кінцевий звук основи перфекту

D. кінцевий звук слова

30. Трьома основами дієслова являються

A. інфект, перфект, інфінітив

B. інфінітив, супін, перфект

C. інфект, перфект, супін

D. інфект, інфінітив, супін

31 Дієслова із закінченням основи –і відноситься до дієвідміни

A. I

B. II

C. III

D. IV

32Третя дієвідміна латиною це

A. Declinatio Tertia

B. Conjugatio Tertia

C. Conjugatio Prima

D. Declinatio Quarta

33. За якою ознакою дієслова діляться на чотири дієвідміни ?

A. За особовими закінченнями

B. За закінченнями дієслів у неозначеній формі

C. За закінченнями основ дієслів

D. За закінченням I дієвідміни

34. На які групи діляться часи у латинській мові?

- A. На групу часів недоконаного виду та групу часів доконаного виду
- B. На групу дієслів, що мають значення конкретної дії
- C. На групу дієслів, що мають значення абстрактної дії.
- D. На групу часів недоконаного виду

35. У якому з висловів є наказовий спосіб

- A. Vivēre est militare
- B. Errare humanum est
- C. Divide et impera !
- D. Semper sperare debemus

36. У якому з висловів є наказовий спосіб

- A. Nullus terminus falso est
- B. Nulli nimium credite
- C. Nimium altercando veritas amittitur
- D. Errare humanum est

37. У якому з висловів є заперечна форма наказового способу:

- A. Noli noctu laborare, noctu dormire debes
- B. Semper sperare debemus
- C. Non scholae, sed vitae discimus.
- D. Vivēre est militare

38. Який латинський вираз відповідає українському виразу „Папір не червоніє”

- A. Manus manum lavat.
- B. Inter arma tacet Musae.
- C. Docendo discimus.
- D. Charta non erubescit.

39. Який латинський вираз відповідає українському виразу “Хто шукає, той знаходить”

- A. Pericūlum est in mora.
- B. Qui querit reperit
- C. Festīna lente.
- D. Qui tacet consentit.

40. Який латинський вираз відповідає українському виразу “Рука руку миє”

- A. Lupus in fabula.
- B. Lupus non mordet lupum.
- C. Manus manum lavat.
- D. Sol lucet omnībus.

41. Який латинський вираз відповідає українському виразу “Кінець – ділу вінець”

- A. Est modus in rebus.
- B. Pecunia non olet.
- C. Via trita est via tuta.
- D. Finis coronat opus.

42. Який латинський вираз відповідає українському виразу „ Є міра в речах ”

- A. Finis coronat opus.
- B. Per aspēra ad astra.
- C. Est modus in rebus.
- D. Primus inter pares.

43. Який латинський вираз відповідає українському виразу „Через терни до зірок”

- A. Amīcus Plato, sed magis amīca veritas.
- B. Pecunia non olet.
- C. Per aspēra ad astra.
- D. Lupus in fabula.

44. Який латинський вираз відповідає українському виразу „Без гніву та пристрасті”

- A. Terra incognita.
- B. Sine ira et studio.
- C. Inter arma tacet Musae.

D. Vox clamantis in deserto.

45. Який латинський вираз відповідає українському виразу “Жити – значить мислити”.

A. Vivere est militare.

B. Sol lucet omnibus.

C. Vita brevis, ars longa.

D. Vivere est cogitare.

46. Який латинський вираз відповідає українському виразу „Людині властиво помилятися”

A. Est modus in rebus.

B. Docendo discimus.

C. Errare humanum est.

D. Mens sana in corpore sano.

47. Який латинський вираз відповідає українському виразу “Життя коротке, мистецтво вічне”

A. Terra incognita.

B. Vivere est cogitare.

C. Vivere est militare.

D. Vita brevis, ars longa.

48. Який латинський вираз відповідає українському виразу “Закон суворий, але закон”

A. Testis unus, testis nullus.

B. Divide et impēra!

C. Dura lex, sed lex.

D. Docendo discimus.

49. Який латинський вираз відповідає українському виразу “ Перший у часі – сильніший у праві”

A. Testis unus, testis nullus.

B. Prior tempore – potior uire.

C. Primus inter pares.

D. Curriculum vitae.

50. Який латинський вираз відповідає українському виразу “Правосуддя – фундамент держави”

A. Manifestum non eget probatione.

B. Contra factum non est ergumentum.

C. Ignorantia non est ergumentum.

D. Iustitia est fundamentum regni.

51. Яке словосполучення використовують, щоб позначити щось невідоме?

A. Nudis verbis

B. Tabula rasa

C. Nec plus uitra

D. Terra incognita.

52. Вставте пропущене слово: Finis ... opus.

A. triumphat

B. pingit

C. coronat

D. oppugnabat

53. Як римляни говорили про щось цілковито таємне?

A. Sub hasta;

B. Sub rosā;

C. Tabula rasa;

D. Terra incognita

54. Продовжіть афоризм: “Medicus curat, natura...”

A. cavat

B. lavat

C. sanat

D. necat

55. Який вираз стали вживати після перекладу Біблії?

A. O tempora, o mores!

B. Anno Domini.

C. Quod licet Jovi, non licet bovi;

D. Qui habet aures audiendi, audiat!

56. Який афоризм вживають для назви довідника?

A. Copia verborum

B. Tabula rasa

C. Nota bene

D. Vade mecum

57. В якому латинському афоризмі говориться про те, що істина важливіша над усе?

A. In vino veritas;

B. Verum amicum pecunia non parabis;

C. Primus inter pares;

D. Amicus Plato, sed magis amica veritas;

58. Astra на латинській мові «зірка». А як звучить слово «терні», через які, згідно з відомим виразом, треба прагнути до зірок?

A. aspera;

B. proponit;

C. dura.

D. cura

59. У виразі «dura lex, sed lex» мова іде про

A. владу

B. закон

C. порядок

D. освіту

60. Знайдіть правильний варіант виразу «Прийшов, побачив, переміг»

A. vici, vidi, veni

B. veni, vidi, vici

C. veni, vici, vidi

D. vidi veni vidi

7. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

№ з/п	Теми	Методичні матеріали	Форми роботи
1.	Місце латинської мови в системі індоєвропейських мов. Фонетика. Алфавіт. Наголос. Правила читання	1. Вправа 1, с.12 (Бучко Г.Є., с.12) 2. Вправа 1, с.6 (Литвинов В.Д., с.6) 3. Вправа 2, с. 7 (Федак Н.І., с. 7)	Читання вправ, пояснити вимову окремих букв, робота з новою лексикою, переклад латинських речень.
2.	Латинські запозичення у англійській, німецькій та французькій мовах. Іменник. Граматичні категорії іменників.	1. Вправа 2, с. 18 (Бучко Г.Є., с.18) 2. Речення с. 19 (Бучко Г.Є., с.18) 3. Вправа 2, с. 7 (Литвинов В.Д., с.7)	Читання речень, робота з новою лексикою, переклад латинських речень, виконання граматичних вправ.

3.	Прикметник. Граматичні категорії прикметника. Прикметники I – II відміни. Займенник.	1. Вправа 3,с.23 (Бучко Г.Є., с.23) 2. Вправа 3,с.9 (Литвинов В.Д., с.9) 3.Вправа 6, с. 10 (Федак Н.І., с. 10)	Читання речень, робота з новою лексиною, переклад латинських сентенцій, виконання граматичних вправ, написання рефератів.
4.	Дієслово: загальна характеристика. категорії дієслова. Основні словарні форми дієслова. Основи дієслова. Наказовий спосіб.	1. Текст 1,с.23 (Бучко Г.Є., с.23) 2.Вправа 5, с.28 (Бучко Г.Є., с.28) 3. Вправа 3,с.9 (Литвинов В.Д., с.9) 4. Текст 2, , с. 16 (Федак Н.І., с. 16)	Читання тексту, робота з новою лексиною, переклад текстів, виконання граматичних вправ, вивчення сентенцій напам'ять.
5.	Preasens indicativi et passivi. Imperfectum et futurum I indicative et passive.	1. Вправа 3,с.23 (Бучко Г.Є., с.23) 2. Вправа 4,с.10 (Литвинов В.Д., с.10) 3.Вправа 6, с. 10 (Федак Н.І., с. 10)	Читання тексту, робота з новою лексиною, переклад тексту, виконання граматичних вправ, вивчення сентенцій напам'ять.
6.	III відміна іменників. Відмінкові закінчення приголосного типу. Відмінкові закінчення голосного типу.	1. Вправа 4,с.44 (Бучко Г.Є., с.44) 2. Вправа 6, с.13 (Литвинов В.Д., с.13) 3.Вправа 6, с. 10 (Федак Н.І., с. 10) 4. Текст 1, с. 46 (Бучко Г.Є., с.46)	Читання тексту, робота з новою лексиною, переклад тексту, виконання граматичних вправ, вивчення сентенцій напам'ять.
7.	IV і V відміни іменників. Незмінні частини мови Прислівник Прийменники. Сполучник.	1. Вправа 2,с.54 (Бучко Г.Є., с.54) 2. Вправа 7,с.15 (Литвинов В.Д., с.15) 3. Текст 2, с.46 (Бучко Г.Є., с.46)	Читання тексту, робота з новою лексиною, переклад тексту, виконання граматичних вправ, вивчення сентенцій напам'ять, написання рефератів.
8.	Часи системи perfectum (активний стан). Часи системи Perfectum, plusquamperfectum, futurum II indicativi active	1. Вправа 4,с.72 (Бучко Г.Є., с.72) 2.Вправа 6, с. 10 (Федак Н.І., с. 10) 3. Текст 3, с.46 (Бучко Г.Є., с.46)	Читання тексту, робота з новою лексиною, переклад тексту, виконання граматичних вправ, вивчення сентенцій напам'ять.
9.	Відкладні та напіввідкладні дієслова, неправильні	1. Вправа 3,с.72 (Бучко Г.Є., с.23) 2. Вправа 6, с.12 (Литвинов В.Д., с.12)	Читання тексту, робота з новою лексиною, переклад тексту, виконання граматичних вправ,

	дієслова.	3.Вправа 3, с. 30 (Федак Н.І., с. 30)	вивчення сентенцій напам'ять.
10.	Прикметник. Ступені порівняння прикметників. Описові ступені порівняння.	1. Вправа 3, с.84 (Бучко Г.Є., с.84) 2.Вправа 1, с. 46 (Федак Н.І., с. 46) 3. Текст 1, с.85 (Бучко Г.Є., с.85)	Читання тексту, робота з новою лексикою, переклад текста, виконання граматичних вправ, вивчення сентенцій напам'ять.
11.	Числівник. Утворення кількісних числівників. Утворення порядкових числівників. Відмінювання числівників.	1. Вправа 3, с.92 (Бучко Г.Є., с.92) 2. Вправа 10, с.19 (Литвинов В.Д., с.19) 3. Текст 1, с.93 (Бучко Г.Є., с.93)	Читання тексту, робота з новою лексикою, переклад текста, виконання граматичних вправ, вивчення сентенцій напам'ять, написання рефератів.
12.	Неособові форми дієслова. Особливості латинського синтаксису. Переклад оригінальних античних текстів з граматичним коментарем.	1. Вправа 2, с.98 (Бучко Г.Є., с.23) 2. Вправа 12, с.22 (Литвинов В.Д., с.22) 3. Текст 1, с.102 (Бучко Г.Є., с.102)	Читання тексту, робота з новою лексикою, переклад текста, виконання граматичних вправ, вивчення сентенцій напам'ять.

8. Індивідуальна робота

У структурі навчального навантаження індивідуальна робота розглядається також як один з компонентів навчальної діяльності

Індивідуальна робота студента є формою організації навчального процесу, яка передбачає створення умов для як найповнішої реалізації творчих можливостей студентів через індивідуально-спрямований розвиток їхніх здібностей, науково-дослідну роботу і творчу діяльність.

Важливою формою організації навчання є індивідуальні завдання. Вони мають на меті поглиблення, узагальнення та закріплення знань, які студенти отримують у процесі навчання.

Індивідуальні завдання виконують студенти самостійно під керівництвом викладачів, як правило, окремо кожним студентом. У тих випадках, коли завдання мають комплексний характер, до їх виконання можуть залучатися кілька студентів.

Мета індивідуального завдання – поглиблене вивчення частини програмного матеріалу, систематизація, узагальнення, закріплення та практичне застосування знань.

Зміст індивідуального завдання — це завершена теоретична або практична робота в межах навчальної програми курсу, яка виконується на основі знань, умінь і навичок, отриманих у процесі практичних занять та самостійної роботи.

Види індивідуальних завдань:

- реферат
- доповідь

- презентація.

Свій творчий потенціал, нестандартний підхід до вирішення поставлених завдань студент має можливість продемонструвати саме на індивідуальних заняттях.

1. Реферат

Написання і захист реферату є важливою формою самостійної навчальної діяльності студентів.

У процесі роботи над рефератом можна виділити чотири етапи:

1. Вступний – вибір теми, складання списку літератури для опрацювання, початок її вивчення, розробка плану і написання вступу.
2. Основний – детальне опрацювання літератури, робота над змістом і висновками реферату.
3. Прикінцевий – оформлення реферату, самокритична оцінка його змісту і виправлення виявлених недоліків.
4. Захист реферату (під час семінарського заняття, на студентській конференції та ін.).

Структура реферату містить такі елементи:

- титульна сторінка,
- план,
- вступ,
- основна частина (розділи, пункти і підпункти),
- висновки,
- список використаних джерел,
- додатки.

Мові та стилю реферату необхідно приділяти істотну увагу. Найбільш характерною особливістю письмової наукової мови є формально-логічний спосіб викладення матеріалу. Для наукового тексту характерна смислова завершеність і цілісність. Обов'язковою умовою об'єктивності викладення матеріалу є вказівка на те, яким є джерело повідомлення, ким висловлена думка, кому належить той або інший вислів. У тексті ця умова може бути реалізована за допомогою використання спеціальних слів і словосполучень

2. Доповідь

Доповідь — один із видів монологічного мовлення: публічне, розгорнуте, офіційне повідомлення з певного питання, засноване на залученні документальних даних.

Вміст доповіді — це представлена інформація, що відображає суть питання або дослідження щодо даної ситуації.

Мета доповіді — інформування кого-небудь про що-небудь. Тим не менше, доповіді можуть включати в себе такі елементи як рекомендації, пропозиції або інші мотиваційні пропозиції. Доповідь часто має структуру наукового дослідження: вступ, методи, результати та обговорення.

Розрізняють такі види доповідей:

1. Звітні (узагальнення стану справ, ходу роботи за певний час);
2. Поточні (інформація про хід роботи);
3. На теми наукових досліджень.

Наукова доповідь - це публічно виголошене повідомлення, розгорнутий виклад певної наукової проблеми (теми, питання), одна із форм оприлюднення результатів наукової роботи, можливості за короткий проміжок часу «увійти» в наукове товариство за умови яскравого виступу.

Алгоритм тексту доповіді: вступ, основна частина, підсумкова частина.

У вступі зазначається проблемна ситуація, яка зумовила потребу публічного виступу, потім обґрунтовується основна ідея автора, наводяться аргументи, факти, теоретичні викладки і на кінець висновки і рекомендації.

Порівняно з науковою публікацією публічна доповідь має свої особливості. Є два методи написання доповіді.

1. Дослідник готує спочатку тези свого виступу і на основі їх пише доповідь на семінарі чи конференцію, редагує і готує до опублікування у науковому збірнику, як доповідь чи статтю.

2. Дослідник пише доповідь, а потім у скороченому вигляді знайомить з нею аудиторію.

3. Презентація

На сьогодні, створення мультимедійних презентацій відіграє важливу роль в будь-якому професійному середовищі.

Термін «презентація» (з англ. presentation) означає практику представлення та пояснення аудиторії змісту теми. В українській мові це поняття має такі значення: - дія, акція (загальноживане значення): показ нового товару, представлення нової інформації у вигляді рекламної популяризуючої акції; 3 - документ, створений за допомогою комп'ютерної програми Microsoft PowerPoint. Синонімами терміну «презентація» в цьому розумінні є поняття «комп'ютерна презентація» або «мультимедійна презентація». Вченими фізіологами доведено, що близько 90% інформації людина отримує за допомогою зорового аналізатора. Таким чином, можна сказати, що чим наочніше представлений матеріал, що вивчається, тим краще він запам'ятовується студентами. Тому створення мультимедійної презентації є однією з сучасних активних форм в процесі навчання.

Як показує досвід, активне використання мультимедійних презентацій під час опрацювання індивідуальних завдань з іноземної мови студентами сприяє активному наочному та практичному засвоєнню знань, формуванню навчально-пізнавальних умінь і навичок, професійно-пізнавальних інтересів студентів, що забезпечує всебічний розвиток творчого потенціалу особистості студента, а не лише отримання теоретичних знань. Іншими перевагами використання презентацій є можливість індивідуального перегляду на комп'ютері, а не лише на стінному екрані; доповнення чи зменшення змістової інформації, аудіовізуальною підтримкою доповіді, можливість зберігання в електронному вигляді, не займаючи багато місця, легко корегуються та завжди в наявності.

Існують певні вимоги стосовно оформлення мультимедійних презентацій. По-перше, презентація повинна мати єдиний стиль оформлення, послідовність розкриття теми та доречність малюнків, що створює у глядача відчуття єдиного цілого. По-друге, це виразність презентації, яка полягає у вмілому підборі кольорів (не більше трьох), шрифту (рекомендовано Arial) та його розміру (бажано 28 розмір шрифту, і не більше трьох видів), розміщення тексту, тощо. Нарешті, симетричне розміщення об'єктів підкреслює статичність, надійність і гармонійність композиції, а асиметрія – мобільність композиції та динамічність. Слід зважати на те, що наявність полів у слайда надає відчуття простору, а їх відсутність – зменшує комфортність, створює почуття замкнутості. На одному слайді повинно бути не більше 7-9 рядків, кожен слайд повинен мати свій заголовок, дієслова бажано вживати в одному часі, підписи повинні розміщуватись під ілюстраціями. Щодо тексту презентації, то він повинен бути максимально стислим та лаконічним, не слід вживати забагато термінів та маловідомих слів, слайди не повинні бути переповнені текстом; важливу інформацію бажано виділити курсивом чи іншим шрифтом.

Також, бажано додати звуковий супровід до тексту та графічних зображень, що значно підвищить ефективність сприйняття та запам'ятовування матеріалу.

Нарешті, усю текстову інформацію необхідно перевірити на відсутність орфографічних, граматичних та стилістичних помилок. Використання мультимедійних презентацій в навчальному процесі повинно мати чітке дидактичне призначення, педагогічну спрямованість та відповідати навчальній програмі.

4. Завдання для індивідуальної роботи

№	Назва теми	Кількість
---	------------	-----------

п/п		годин
1.	Вищі економічні заклади освіти Великобританії та США (презентація)	1
2.	Поведінка і мотиви (реферат)	1
3.	Класифікація емоцій (доповідь)	1
4.	Темперамент і характер (презентація)	1
5.	Невербальна поведінка (доповідь)	1
6.	Фобії та їх класифікація (реферат)	1
	Усього годин	6

9. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА.

Основна

1. Бучко Г. Є., Галаса О.І. Латинська мова: посібник для студентів гуманітарних спеціальностей.
- / Бучко Г.Є., Галаса О.І. - Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2019. – 158 с.
2. Литвинов В.Д. Латинська мова: елементарний курс / Литвинов В.Д. - К. Вид-во «КМАкадемія», 2020. – 95с.
3. Литвинов В.Д. Довідник з граматики латинської мови / Литвинов В.Д. - К. Вид-во «КМАкадемія», 2018. – 111с.
4. Оленич Р.М. Латинська мова / Р.М. Оленич. – Львів: Світ, 2019. – 336с.

Допоміжна

1. Сенів М.Г. Підручник з латинської мови для учнів гуманітарних коледжів, ліцеїв, гімназій / Сенів М.Г., Скорина Л.П., Постова Н.С. – К. : СІНТО, 2018. – 272 с.
2. Литвинов В.Д. 500 крилатих висловів. Тексти. Латинсько-український словник / Литвинов В.Д., Скорина Л.П. – К. : Індоевропа, 2019. – 321 с.
3. Федак Н.І. Латинська мова: навчальний посібник для студентів університетів, учнів ліцеїв, коледжів, гімназій / Федак Н.І. – Черкаси, 2021. – 87с.
4. Яковенко Н.М. Латинська мова / Яковенко Н.М., Трипуз В.М. – К. : Вища школа, 2018. – 360с.

Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. Латинський портал - URL: <http://linquaeterna.com>.
2. Латинські крилаті вислови - URL: <http://www.pinax.com.ua/krylati-vyslovy/latina/>
3. Латинсько-український словник - URL: <https://lib.chmnu.edu.ua/pdf/posibnuku/290/20.pdf>
4. Буренко, Д.Ю. та Жукова, Д.С. та Апоненко, І.М. (2018) *Латинська мова в заклинаннях (на матеріалі збірки книг Дж. Роулінг "Гаррі Поттер")*. Актуальні проблеми навчання іноземних студентів. Матеріали міжвузівської науково-практичної конференції. – Дніпро, 2018. С. 132-135. - URL: <https://repo.dma.dp.ua/3972/>
5. *Ars sudendi terminologiae medicinalis: лінгвокультурологічний та лінгводидактичний аспекти вивчення латинської мови та медичної термінології* : Матеріали III Всеукр. студентськ. наук.-практ. онлайн-конф., м. Харків, 14 травня 2020 р. / ред. кол.: :Н. В.

Дерев'янченко та ін. Харків: ХНМУ, 2020. 72 с. - URL: <https://repo.dma.dp.ua/6613/1/%D0%B7%D0%B1%D1%96%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA-%D1%82%D0%B5%D0%B7-Ars-studenti-2020%20%20%D0%A1.%2044-47.pdf>

Міжнародні видання

1. Virginia Evans. Latin Writing // Teacher's Book.– Express Publishing, 2019. – 110 p.
2. Mnemosyne. A Journal of Classical Studies - Brill , 2023 – URL: <https://brill.com/view/journals/mnem/mnem-overview.xml>
3. Accent Language Center – Центр іноземних мов для компаній. Значення латині в сучасній науці. –URL: <https://accent-center.ru/ru/articles/znachenielatyni-v-sovremennoj-nauke.html>
4. Robin J. Watt. A Note on the Two “New Zealands”. MapForum.Com. Specialist Antique Map Magazine. URL: <http://www.mapforum.com/09/9nz.htm>